POLIISI
POLIISIHALLITUS

Lausunto
07.04.2025
ID-25252224
POL-2025-42691

Eduskunnan Työelämä- ja tasa-arvovaliokunta

Poliisihallituksen asiantuntijalausunto hallituksen esityksestä työriitojen sovittelusta

VIITE: HE 14/2025 vp; hallituksen esitys työriitojen sovittelusta ja eräiden työtaistelutoimenpiteiden edellytyksistä annetun lain ja työaikalain 2 §:n ja 19 §:n muuttamisesta

1 Lausuntopyyntö

Eduskunnan työelämä- ja tasa-arvovaliokunta on pyytänyt Poliisihallitukselta kirjallista asiantuntijalausuntoa hallituksen esityksestä työriitojen sovittelusta ja eräiden työtaistelutoimenpiteiden edellytyksistä annetun lain ja työaikalain 2 §:n ja 19 §:n muuttamisesta. Asia on lähetetty mietinnön antamista varten työelämä- ja tasa-arvovaliokuntaan, jolle perustuslakivaliokunta ja sosiaali- ja terveysvaliokunta antavat lausuntonsa. Poliisihallituksen asiantuntijaa kuullaan työelämä- ja tasa-arvovaliokunnan kokouksessa tiistaina 8.4.2025 klo. 12.15.

Työriitojen sovittelusta ja eräiden työtaistelutoimenpiteiden edellytyksistä annetussa laissa säädettäisiin työntekijöiden, virkamiesten ja viranhaltijoiden yhdistyksen velvollisuudesta huolehtia työtaistelua toimeenpannessaan työtaistelun rajauksella tai suojelutyöllä eräistä välttämättömistä toiminnoista. Työtaistelu ei saisi välittömästi, konkreettisesti ja vakavasti vaarantaa sääntelyllä suojattavien tehtävien hoitamista. Huolehtimisvelvollisuuden vastaisesti toimeenpantava työtaistelutoimenpide olisi kielletty, ellei työnantaja voisi välttää välttämättömien toimintojen vaarantumista kohtuudella käytettävissään olevilla keinoilla. Ehdotettavalla sääntelyllä turvattaisiin eräät perusoikeuksien tai yleisen edun kannalta välttämättömät toiminnot työtaisteluiden aikana.

Esityksessä ehdotetaan säädettäväksi myös työnantajan käytettävissä olevista oikeussuojakeinoista huolehtimisvelvollisuuden vastaisten työtaisteluiden kieltämiseksi tuomioistuimen päätöksellä. Esityksessä ehdotetaan muutettavaksi myös työaikalain sääntelyä hätätyöstä. Hätätyön teettäminen olisi esityksen mukaan pakkotilaan rinnastuvassa akuutissa vaaratilanteessa työnantajan viimesijainen keino sääntelyn piiriin kuuluvien perus- ja ihmisoikeuksien kannalta merkittävien vahinkoseurausten estämiseksi. Hätätyön teettäminen tulisi kyseeseen vain, jos vahinkoseurausta ei voida esityksessä ehdotettavilla tai millään muillakaan kohtuullisilla keinoilla välttää.

Ehdotetut lait on tarkoitettu tulemaan voimaan mahdollisimman pian.

2 Poliisihallituksen lausunto

2.1 Yleistä

Poliisihallitus toteaa, että esityksessä ehdotetut muutokset lainsäädännön kehittämiseksi ovat erittäin tärkeitä. Poliisihallituksen näkemyksen mukaan voimassa oleva valtion virkaehtosopimuslain (664/1970) 11 §:n 2 momentin säännös suojelutyöstä kansalaisten hengen ja terveyden vaarantumisen ehkäisemiseksi tai työtaistelun vuoksi vaarantuvan omaisuuden suojelemiseksi, ei riittävällä tavalla turvaa ko. suojeltaviin oikeushyviin liittyviä yhteiskunnan kannalta välttämättömiä ja lakisääteisiä poliisin tehtäviä lakon aikana. Kyse on sekä yhteiskunnan mutta myös kansalaisten turvallisuuden näkökulmasta merkittävästä puutteesta.

Poliisihallitus on aiemmin antanut lausuntonsa Työ- ja elinkeinoministeriölle työriitojen sovittelusta ja eräiden työtaistelutoimenpiteiden edellytyksistä annetun lain muuttamista koskevasta hallituksen esitysluonnoksesta. Suuri osa aiemmassa lausunnossamme esiin nostetuista seikoista on huomioitu nyt valiokuntakäsittelyssä olevassa hallituksen esityksessä. Siltä osin kuin näitä seikkoja ei ole huomioitu tai seikkoja tulee saattaa työelämä- ja tasa-arvovaliokunnan tietoon, tuodaan ne esiin tässä lausunnossa.

2.2 Työtaisteluoikeus virkasuhteessa (8 c §)

Ehdotetun 8 c §:n mukaan nyt lausuttavana olevaa lakia ja virkaehtosopimuslakia sovelletaan virkasuhteessa rinnakkaisina. Epäselväksi jää, mitä lakien rinnakkainen soveltaminen käytännössä tarkoittaa, ja voiko rinnakkainen soveltaminen tuoda mahdollisia ongelmatilanteita tai haasteita käytännössä. Kaikille tulisi olla selvää, kumpi rinnakkaisina lakeina voimassa olevista laeista on soveltamisen näkökulmasta ensisijainen laki. Tämä on tärkeää ottaen huomioon erityisesti se, että nyt eduskunnassa käsittelyssä oleva ehdotettu 8 d § lakon aikana suojeltavista tehtävistä poikkeaa voimassa olevasta valtion virkaehtosopimuslaissa säädetystä suojelutyön määritelmästä muun muassa omaisuuden suojelemisen osalta. Sen vuoksi ehdotetaankin pohdittavaksi, tulisiko virkaehtosopimuslaista kumota säännökset siltä osin, kuin sääntelytarve katetaan nyt eduskunnassa käsittelyssä olevalla lailla.

2.3 Huolehtimisvelvoite (ehdotettu uusi 8 d §)

Uudessa ehdotetussa pykälässä säädettäisiin niistä tehtävistä, joita yhteiskunnassa suojattaisiin lakon aikana. Tämän huolehtimisvelvoitteen vastaisesti toimeenpantava työtaistelu olisi kielletty. Työntekijöiden, virkamiesten ja viranhaltijoiden yhdistyksen olisi ehdotetun pykälän mukaan jo työtaistelua toimeenpannessaan huolehdittava työtaistelun rajauksella tai suojelutyöllä siitä, ettei työtaistelu välittömästi, konkreettisesti ja vakavasti vaaranna pykälässä erikseen määriteltyjä tehtäviä. Ehdotettu pykälä on kokenut kirjoitusasultaan huomattaviakin muutoksia siitä, millaisena se oli lausuntokierroksella olleessa hallituksen esityksessä.

Ne poliisin tehtävät, joissa ihmisten henki tai terveys on vaarassa, tulee lakonkin aikana hoitaa. Nyt pykälän 1 momenttiin ehdotettu rajaus tehtävien hoitamiseksi vain, jos

työtaistelu vakavasti vaarantaa esimerkiksi 1-kohdassa tarkoitettujen ihmisten hengen tai terveyden turvaamiseksi välttämättömät poliisin tehtävät, on ongelmallinen. Jää epäselväksi, mitä vakavalla vaarantamisella tarkoitetaan; tarkoittaako esimerkiksi terveyden vakava vaarantuminen poliisin tehtävien osalta sitä, että lakon aikana voidaan hoitaa esimerkiksi ilmoitukset terveyteen liittyen, jos tehtävällä on mukana teräaseita, mutta sen sijaan pahoinpitelyilmoitus ilman ilmoitettua teräasetta jätettäisiin hoitamatta? Toisaalta, tarkoittaako vakavaa vaaraa terveydelle tai hengelle sitä, että ilmoitettua uhria uhkaa useampi kuin yksi uhkaaja, vaikka heillä ei olisikaan ilmoitettuja teräaseita? Poliisin lakisääteisenä tehtävänä on muun muassa yleisen järjestyksen ja turvallisuuden ylläpitäminen. Lakkotilanteessa tulee olla selvää, mitkä tehtävät poliisilla on oikeus ja/tai velvollisuus jättää hoitamatta. Lisäksi lakon aikana suojatut poliisin tehtävät edellyttävät, että niiden hoitamiseksi on suojattu myös riittävä resurssi. Kyse on yhteiskunnan ja kansalaisten, mutta myös poliisin oman henkilöstön turvallisuudesta, josta vastuun kantaa poliisi työnantajana. Mikäli poliisin henkeen ja terveyteen liittyvien tehtävien turvaaminen lakon aikana edellyttäisi jatkossa ihmisten hengen tai terveyden vakavaa vaaraa, olisi säännös suojelutyöstä tällä hetkellä voimassa olevan virkaehtosopimuslain (664/1970) 11 §:n 2 momentissa määriteltyä suojelutyön käsitettä tiukempi. Edellä kerrottuun pohjaten esitetään, että 1 momentin alkuosa muutetaan muotoon: *Työntekijöiden, virkamiesten ja viranhaltijoiden yhdistyksen on työtaistelua toimeenpannessaan huolehdittava työtaistelun rajauksella tai suojelutyöllä siitä, ettei työtaistelu välittömästi ja konkreettisesti vaaranna…".*

Toisin kuin nykyisessä valtion virkaehtosopimuslain suojelutyötä koskevassa säännöksessä, ehdotetussa 8 d §:ssä kuvattuun huolehtimisvelvoitteeseen ei ole esitetty kuuluvaksi omaisuuden suojelemiseen liittyviä tehtäviä. Tämä tarkoittaisi poliisin osalta sitä, ettei poliisi saisi hoitaa lakon aikana tehtäviä, joissa ilmoituksen mukaan olisi kyse esimerkiksi murtautumisesta liikehuoneistoon tai asuntoon, jos ilmoituksen mukaan ei olisi hengen tai terveyden vaaraa. On huolestuttavaa, mikäli omaisuuden suojaamiseen liittyviä tehtäviä ei rajata lakko-oikeuden ulkopuolelle. Edellä kerrottuun pohjaten esitetään, että uuteen 8 d §:ään lisätään johonkin jo olemassa olevaan kohtaan tai uudeksi omaksi kohdakseen kirjaus: *"omaisuuteen kohdistuvien rikosten estämistä".*

Huolehtimisvelvoitteen alaisiin tehtäviin on ehdotettu erittäin vakavien rikosten selvittäminen tai niiden estäminen (8-kohta). Esitys on hyvä, ja selkeä parannus nyt voimassa olevaan suojelutyötä koskevaan määritelmään. Kynnys lähteä toteuttamaan välttämättömiä tutkinnan alkutoimia (vähintään esitutkinnan esitoimet, välttämättömien pakkokeinojen käyttö ja kiinniotettujen säilyttäminen) on ehdotuksessa asetettu kuitenkin liian korkealle. On huomioitava, ettei operatiivisessa toiminnassa rikoksen törkeysaste ole välttämättä edes tiedossa, kun ilmoitus rikoksesta kirjataan järjestelmään, jolloin alkutoimet tulisi käynnistää. Rikosten selvittämistä tai estämistä koskevien poliisin tehtävien turvaamiseksi myös lakon aikana olisi tarpeen mahdollistaa ihmisten henkeen tai terveyteen taikka omaisuuteen kohdistuvien kaikkien rikosten välttämättömät tutkinnan alkutoimet rikoksen vakavuusasteesta riippumatta. Vasta esitutkinnan jatkotoimien suorittamisen mahdollisuus tulisi rajata siihen, miten vakava rikos olisi kyseessä. On huomioitava, että pykälässä ehdotettu rajaus "erittäin vakaviin rikoksiin" ei ole poliisin operatiivisen toiminnan kannalta ongelmaton. Voimassa oleva lainsäädäntö ei määrittele selkeästi, mikä on

"erittäin vakava rikos" ja mikä "vakava rikos". Edellä kerrottuun pohjaten esitetään, että kohta muutetaan muotoon: "*8) vakavien rikosten selvittämistä tai niiden estämistä;"*

Edelleen esitetään, että pykälän 8-kohdan hallituksen esityksen perusteluissa tulisi soveltamiskäytännön selkiyttämiseksi ja linjaamiseksi avata tarkemmin sen, että vakavuusarviossa kyse ei ole ainoastaan yksilön kannalta arvioituna vakavasta rikoksesta vaan tarkastelussa tulee huomioida myös yksittäisen teon yhteiskunnalliset vaikutukset. Esimerkiksi omaisuusrikos voi olla rikoksena vakava, jos sillä pyritään vaikuttamaan samalla esimerkiksi yhteiskunnan palveluiden ylläpitoon. Edelleen, esimerkiksi tietoverkoissa tapahtuvat rikokset voivat olla sellaisia, ettei teon itsessään voida katsoa olevan vakava, mutta rikoksen seuraus tai se, mihin seuraukseen rikoksella pyritään, on merkittävä (esimerkiksi sähkökatko tai murtautuminen tietojärjestelmiin). Perusteluissa tulisikin tuoda esiin se, että lievänkin rikoksen seuraukset voivat olla yhteiskunnan kannalta merkittäviä, jolloin niiden estäminen tulee olla mahdollista myös lakon aikana. Edelleen perusteluissa tulisi avata sitä, että rikoksen estäminen on laaja tehtäväalue sisältäen esimerkiksi rikostiedustelun, tiedonhankintakeinojen käytön ja varsinaisen rikoksen estämisen. On tärkeää, ettei ehdotettua rikoksen estämistehtävää ymmärretä liian kapeasti niin, että sillä tarkoitettaisiin esimerkiksi vain epäillyn noutamista tai mellakan estämistä vaan käytännössä rikoksen estämistehtävä edellyttää poliisilta työtä laajemmin. Rikoksen estämistehtävä vaatii siis myös esimerkiksi tiedonhankintaa rikoksen estämiseksi.

2.4 Lakko hätätyön perusteena

Esityksessä ehdotetaan muutettavaksi myös työaikalain sääntelyä hätätyöstä. Hätätyön teettäminen olisi esityksen mukaan pakkotilaan rinnastuvassa akuutissa vaaratilanteessa työnantajan viimesijainen keino sääntelyn piiriin kuuluvien perus- ja ihmisoikeuksien kannalta merkittävien vahinkoseurausten estämiseksi. Ko. ehdotus on lisätty nyt eduskunnassa käsittelyssä olevaan hallituksen esitykseen vasta lausuntokierroksen jälkeen.

Ehdotus on kannatettava. Tällä hetkellä voimassa olevan lainsäädännön nojalla hätätyö voisi tulla lakkotilanteessa kyseeseen vain hyvin poikkeuksellisessa tilanteessa.

2.5 Lain voimaantulo

Ehdotetut lait on tarkoitettu tulemaan voimaan mahdollisimman pian. Myös ko. ehdotus on kannatettava.

Poliisihallitus käy parhaillaan paikallisesti neuvotteluja työnseisauksen ulkopuolelle rajattavista Länsi-Uusimaan poliisilaitoksen työtehtävistä, joiden tekemättä jättäminen aiheuttaisi vaaraa ihmisten hengelle tai terveydelle tai merkittävää vaaraa omaisuudelle. Valtion pääsopijajärjestöt ovat 31.3.2025 ilmoittaneet työnseisauksesta valtiosektorilla 15.4.2025 klo. 00.01 - 16.4.2025 klo. 23.59 välisellä ajalla. Poliisin osalta lakko kohdistuu työtehtäviin Länsi-Uudenmaan poliisilaitoksella sen kaikissa toimipisteissä.

On selvää, ettei eduskunnassa käsittelyssä oleva laki ehdi avuksi turvaamaan poliisin toimintaa hengen tai terveyden vaarantumisen ehkäisemiseksi tai omaisuuden

suojelemiseksi jo ilmoitetun työtaistelun aikana. Lain voimaantulon varmistaminen mahdollisimman pian on kuitenkin erittäin tärkeää, sillä tietoa siitä, milloin valtion virka- ja työehtosopimusta koskeva neuvottelutulos tullaan lopulta hyväksymään, ei ole. Lakot voivat entisestään laajeta, kunnes neuvottelutulos on hyväksytty.

Heli Rajaniemi, Materiaalipäällikkö

Asiakirja on sähköisesti allekirjoitettu asianhallintajärjestelmässä. Poliisi 07.04.2025 klo 11:48. Allekirjoituksen oikeellisuuden voi todentaa kirjaamosta.

Jakelu

Eduskunnan Työelämä- ja tasa-arvovaliokunta

Tiedoksi

Poliisihallitus, Esikunta

Poliisilakimies Visa Weckström

Poliisihallitus
Vuorimiehentie 3, PL 1000, 02151 Espoo
kirjaamo.poliisihallitus@poliisi.fi
Puhelin +358 295 480 181, Faksi +358 295 411 780, poliisi.fi